

Ю. М. Заволока,
к. е. н., доцент кафедри фінанси та банківської справи,
Кременчуцький інститут Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля
С. М. Контурова,
к. е. н., доцент кафедри міжнародної
економіки та економічної теорії,
Кременчуцький інститут Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

ІНВЕСТИЦІЙНА ПОВЕДІНКА СУБ'ЄКТІВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА ГАЛУЗЯМИ ЕКОНОМІКИ

У статті визначені та узагальнені характерні риси суб'єктів інвестиційної діяльності, що, на відміну від існуючих методичних підходів, дають змогу сформувати їх типологію за специфічною спрямованістю поведінки та здійснювати більш раціональний їх розподіл і використання.

In the given article the characteristic features of investment activity subjects are identified and summarized. Unlike existing methodological approaches the given features allow to form their typology for specific orientation behavior and make them more rational in distribution and usage.

Ключові слова: інвестиційна поведінка, інвестиційна активність, інвестиційні процеси, інноваційні процеси.

ВСТУП

Активізація інвестиційних та інноваційних процесів є одним із важливіших напрямів підвищення економічного розвитку країни. Особливої уваги потребує дослідження як інвестиційної, так й інноваційної поведінки суб'єктів господарювання, оскільки саме вона забезпечує фінансову стабільність держави. Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що неможливо активізувати інноваційно-інвестиційний механізм, не впливаючи на його складові, основою яких є принципи, мотиви, поведінки суб'єктів.

Сьогодні теорія і практика інвестиційної діяльності не може обійтися без визначення якісних і кількісних ознак інвестиційної поведінки суб'єктів господарювання різних галузей національної економіки, щоб у подальшому стримати стратегічні переваги та мінімізувати наслідки економічної рецесії. Це зумовлює формування високого рівня актуальності дослідження даних аспектів та вивчається вченими за багатьма напрямками.

Дана проблема детально розглядалась у працях багатьох українських і зарубіжних науковців, таких як Ванькович Д., Гальчинський А., Кіндзерський Ю., Майорова Т.В., Сошникова Л.А., Черванов Д.В., Черненко Л.В. тощо. Крім того, недостатньо висвітленим є питання кількісного і якісного оцінювання інвестиційно поведінки.

МЕТА СТАТТІ ТА ЗАВДАННЯ

Відповідно метою статті є узагальнення типів інвестиційно-інноваційної поведінки суб'єктів інвестиційної діяльності за галузями економіки на основі їх якісних та кількісних характеристик

Завданням дослідження є виявлення якісних і кількісних особливостей інвестиційної поведінки суб'єктів господарювання та їх дію стосовно об'єктів інвестування. Об'єктом дослідження є процеси інвестиційної поведінки суб'єктів господарювання.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Однак, необхідно зауважити, що інвестиційна поведінка суб'єктів підприємницької діяльності може характеризуватись певною специфікою в залежності від стану економічного середовища, напряму трансформації, історичного характеру розвитку суспільства тощо. Великий перелік факторів зумовлюють специфіку інвестиційної поведінки, до яких додаються індивідуальний вибір потенційного інвестора. Проте для окремих інституційних груп інвесторів¹, на нашу думку, спрямованість інвестиційної поведінки повинна бути однаковою. Оскільки суб'єкти, що входять до складу однієї інституційної групи, функціонують приблизно в однакових умовах, мають на увазі однакову мету діяльності, підляга-

¹ Під інституційною групою суб'єктів інвестиційної діяльності розуміємо сукупність суб'єктів, що здійснюють інвестиційну діяльність переважно в межах одного інституту.

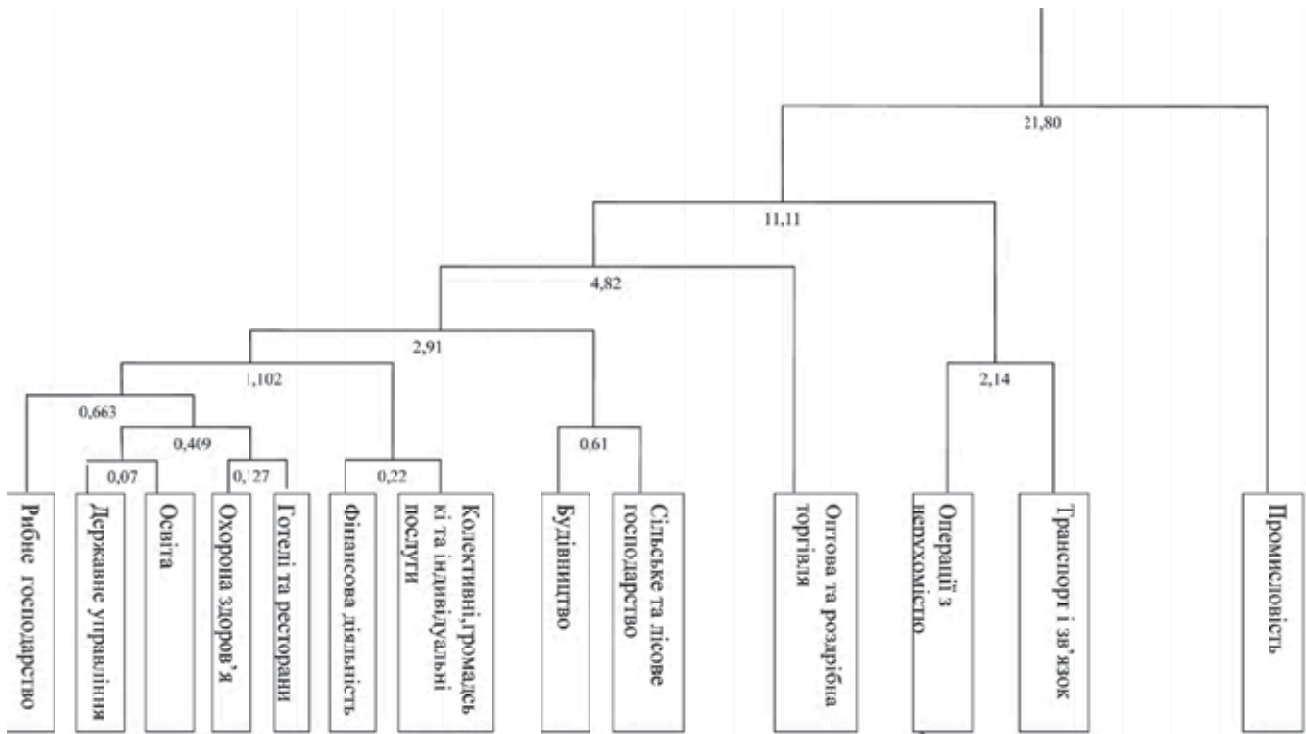

Рис. 1. Дендрограма видів економічної діяльності за інвестиційною активністю в них

За результатами досліджень авторів.

ють в цілому однаковому впливу з боку інших інституційних груп, їх діяльність регламентується спільними правовими нормами, то і їх інвестиційна поведінка матиме спільні риси.

Оскільки суб'єкти окремих інституційних груп здійснюють інвестиційну діяльність, то, в межах даного дослідження, буде використовуватись поняття суб'єктів інвестиційної діяльності. Як елемент даної групи суб'єктів більш конкретно буде розглянуто інвестиційну поведінку суб'єктів підприємницької діяльності, що являють собою окрему інституційну групу серед інших інституційних груп. Як такі групи виокремлено: державу (що здійснює інвестиції через державний та місцеві бюджети); підприємства та організації (що здійснюють інвестиції за рахунок власних коштів); населення (що здійснюють інвестиції за рахунок заощаджень); банки та інші установи фінансово-кредитного сектора України (що здійснюють інвестиції за рахунок залучених чи позикових ресурсів), іноземних інвесторів (що можуть здійснювати інвестиції в межах другої, третьої чи четвертої інституційних груп, проте джерелом інвестиційних ресурсів яких є додана вартість, створена за межами території України).

Для дослідження інвестиційної поведінки суб'єктів підприємницької діяльності у різних видах економічної діяльності також було використано кластерний аналіз. Кластерний аналіз за допомогою політетичного підходу дає змогу врахувати велику кількість вихідних ознак для формування науково обгрунтованої класифікації, виявлення внутрішніх зв'язків між елементами сукупності. Для більш об'єктивного формування класифікаційних груп видів економічної діяльності обрано ієрархічний агломеративний метод середніх зв'язків. Зміст

ієрархічних агломеративних методів полягає в тому, що кожний об'єкт розглядають як окремий кластер. Потім відбувається об'єднання кластерів за ознакою близькості відстаней чи подібностей, що дає змогу врахувати спорідненість об'єктів між собою при формуванні класифікаційних груп. Послідовність об'єднання відображається за допомогою дендрограми. На початку реалізації методу відбувається вирівнювання значень показника за допомогою нормування. У якості показника, що характеризує специфічний вибір суб'єктів інвестиційної діяльності стосовно виду економічної діяльності, в який будуть здійснюватись інвестиції, обрано питому вагу капіталовкладень в основний капітал за окремими видами економічної діяльності у загальному обсязі капіталовкладень в основний капітал за всіма видами економічної діяльності.

Для нормування даних використано формулу [5, с. 472]:

$$z_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{x}_j}{\delta_j} \quad (1),$$

де x_{ij} — значення ознаки j для i -того об'єкта;

\bar{x}_j — середнє значення ознаки j ;

δ_j — стандартна похибка.

За нормалізованими даними визначаємо відстань city-blok між об'єктами [5, с. 471]:

$$d_{ki} = \sum_{j=1}^m |z_{ji} - z_{jk}| \quad (2).$$

Зміст методу середніх зв'язків полягає в тому, що відзначається середня відстань між об'єктами. Два об'єкти, які являють собою початкові кластери, об'єдну-

ють у один кластер тоді, коли відстань між ними, не перевищує величину середнього зв'язку. Результати класифікації видів економічної діяльності за питомою вагою капіталовкладень в основний капітал наведено на рис. 1.

За результатами дослідження сформовано чотири кластери видів економічної діяльності:

— до складу першого кластера входять такі види економічної діяльності, на які специфічна спрямованість інвестиційної поведінки суб'єктів підприємницької діяльності є низькою (охорона здоров'я, освіта, державне управління, рибне господарство, сільське господарство, послуги у сфері готельного і ресторанного бізнесу, колективні, громадські та індивідуальні послуги, фінансова діяльність, будівництво). Низька специфічна спрямованість інвестиційної поведінки суб'єктів підприємницької діяльності за цими видами діяльності (зокрема, у сільському господарстві) може бути зумовлена незначною фінансовою ефективністю інвестицій, яку відзначає, наприклад, Л. В. Черненко [7]. Питома вага капіталовкладень в основний капітал за зазначеними видами економічної діяльності складає від 0,008 % до 7,24 %, в середньому 2,14 % з центром кластера, що відповідає 6,48. Особливості кластеризації за методом середніх зв'язків дали змогу об'єднати в одну класифікаційну групу дві досить різноманітні підгрупи видів економічної діяльності. Середині першого кластера чітко вирізняються два підкластери. До складу першого підкластера входять охорона здоров'я, освіта, державне управління, рибне господарство, послуги у сфері готельного і ресторанного бізнесу, колективні, громадські та індивідуальні послуги фінансова діяльність.

Центр цього підкластера відповідає значенню капіталовкладень в основний капітал коливається від 0,008 % до 2,58 % з середнім значенням у 1,11 %. До складу другого підкластера входять сільське господарство і будівництво, центр цього підкластера відповідає значенню питомої ваги капіталовкладень в основний капітал 7,03 % з коливанням від 3,03 % до 7,24 % і середнім значенням у 5,19 %;

— до складу другого кластера входять види економічної діяльності, на які специфічна спрямованість інвестиційної поведінки суб'єктів підприємницької діяльності є середньою. До складу цього кластера входить оптова та роздрібна торгівля, центр кластера відповідає значенню питомої ваги капіталовкладень в основний капітал 10,61 %, яка коливається від 7,03 % до 10,72 % і має середнє значення у 9,19 %;

— до складу третього кластера входять види економічної діяльності з вищою за середню специфічною спрямованістю інвестиційної поведінки суб'єктів підприємницької діяльності. Третій кластер формують такі види економічної діяльності, як операції з нерухомістю, транспорт і зв'язок, центр кластера відповідає значенню питомої ваги капіталовкладень в основний капітал у 20,95 %, яка коливається від 13,96 % до 24,74 % і має середнє значення у 17,57 %;

— четвертий кластер формує такий вид економічної діяльності як промислова діяльність. Специфічна спрямованість інвестиційної поведінки суб'єктів підприємницької діяльності у даному кластері є високою.

Центр кластеру відповідає значенню питомої ваги капіталовкладень в основний капітал у 41,83 %, яка коливається від 32,87 % до 48,60 % і має середнє значення у 36,57 %.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Специфічна спрямованість інвестиційної поведінки суб'єктів підприємницької діяльності протягом 2005—2010 рр. в Україні була достатньо вираженою, що підтвердили результати кластерного аналізу, відповідно до яких основна маса інвестицій у основний капітал спрямовується у три види економічної діяльності з визначеним пріоритетом промисловості як акцептора капіталу. Оскільки основним джерелом інвестицій також є власні кошти підприємств та організацій, то можна припустити існування специфічної спрямованості інвестиційної поведінки за інституційними групами суб'єктів інвестиційної діяльності. Результати кластерного аналізу дають змогу констатувати, що для більшості суб'єктів підприємницької діяльності інвестиційна поведінка є спрямованою за існуванням схильності у виборі об'єкта інвестування.

Потенційні інвестори надають перевагу високоприбутковим видам економічної діяльності, для яких обмеженість вибору не є чітко вираженою.

Таким чином, кількісна оцінка співвідношення джерел фінансування інвестицій та напрямів їх розподілу виявили існування певних специфічних рис у інвестиційній поведінці суб'єктів інвестиційної діяльності за їх інституційними групами, що забезпечить більш раціональний їх розподіл за галузями економіки.

Література:

1. Ванькович Д. Інвестиційний клімат в Україні та шляхи його поліпшення: економіко-правовий аспект / Д. Ванькович, Н. Демчишак // Економіст. — 2007. — № 4. — С. 79—81.
 2. Гальчинський А. Становлення інвестиційної моделі економічного зростання в Україні / А. Гальчинський, С. Львовчкін // Економіка України. — 2004. — № 6(511). — С. 4—11.
 3. Кіндзерський Ю. Інституціональні аспекти відтворення у контексті структурних трансформацій / Ю. Кіндзерський // Економіка України. — 2007. — № 2. — С. 4—11.
 4. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: навч. посіб. — К.: Центр навчальної літератури, 2004. — 376 с.
 5. Сошникова Л.А. Многомерный статистический анализ в экономике / Л.А. Сошникова, В.Н. Тамашевич, Г.Уебе, М. Шефер. — М.: ЮНИТИ, 1999. — 598 с.
 6. Черваньов Д.В. Управлінські складові здійснення інвестиційної діяльності на підприємствах України / Д.В. Черваньов, П.В. Кухта // Формування ринкових відносин в Україні: Зб. наук. праць. — К.: НДЕІ. — 2008. — Вип. 11(90). — С. 85—87.
 7. Черненко Л.В. Проблеми інвестиційної привабливості аграрних підприємств у сучасних умовах / Л.В. Черненко // Наука й економіка. — Хмельницький: ХЕУ, 2009. — №2 (14) — С. 271—274.
- Стаття надійшла до редакції 26.01.2012 р.*